

βλέπων τὴν κατοικίαν αὐτοῦ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι διετέλεσεν ἄγαμος καθ' ὅλον τὸν βίον του. Ἐν τῇ αἰθούσῃ αἱ τράπεζαι ἦσαν γυμναί, ὁ τάπης καὶ αἱ ἔδραι ἀπότριπτα· οὐδεμία εἰκὼν ἐπὶ τοῦ τοίχου, οὐδὲν ἐργόχειρόν που, οὐδὲν ἐνθυμίζον ἀβροὺς δακτύλους καὶ μικρὰς γυναικείας μερίμνας.

Ἐκεῖ δὲ Τζίφιλ διήρχετο τὰς ἐσπέρas, μόνον σύντροφον ἔχων τὸν Πόντον, τὸν γηραιὸν θηρευτικὸν κύνα, ὅστις κατακεκλιμένος ἐπὶ τοῦ τάπητος, τὸ ῥύγχος μεταξὺ τῶν ποδῶν κρατῶν, συνέπτυσσε τὸ μέτωπον, καὶ ἀνήγειρεν ἐνίοτε τὰ βλέφαρα ὅπως ἀνταλλάξῃ βλέμμα συνεννοήσεως μετὰ τοῦ κυρίου του.

Ἄλλ' ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ τοῦ Σήπερτον ὑπῆρχε δωμάτιον διηγούμενον τὰ κατὰ τὸν Τζίφιλ, δωμάτιον εἰς ὃ οὐδεὶς εἰσῆρχετο πλὴν τοῦ Τζίφιλ καὶ τῆς γηραιᾶς οἰκονόμου τοῦ Μάρθας, ἥτις μετὰ τοῦ γέροντος συζύγου τῆς, κηπουροῦ ἅμα καὶ ἵπποκόμου, ἀπετέλει πᾶσαν τὴν θεραπείαν τοῦ ἐφημερίου. Τὰ παραπετάσματα τοῦ δωματίου ἐκείνου ἦσαν πάντοτε καταπεπταμένα, πλὴν ὅτε ἀπαξ κατὰ τριμηνίαν εἰσῆρχετο ἡ Μάρθα ὅπως ἀέριση καὶ καθαρίσῃ αὐτό. Ἐζήτει τότε παρὰ τοῦ Τζίφιλ τὸ κλειδίον, ὅπερ οὗτος εἶχε κεκλεισμένον ἐν τῷ γραφείῳ του καὶ τὸ ἀπέδιδεν εὐθὺς ἅμα ἐπεράτου τὸ ἔργον τῆς.

Ὅτε ἡ Μάρθα ἤνοιγε τὰ παραθυρόφυλλα καὶ τὰ παραπετάσματα, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διὰ τοῦ γοτθικοῦ πλαισίου τοῦ ἀψιδωτοῦ παραθύρου ἐφώτιζε γραφικὴν εἰκόνα. Ἐπὶ τραπέζης κομμωτηρίου ἀπέκειτο κομψὸν κάτοπτρον, οὗ ἡ διάγλυφος καὶ ἐπίχρυσος στεφάνη εἶχεν ἐκατέρωθεν κηροπήγια ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τῶν ποίων ἀνήρτητο στρόφιον ἐκ μέλανος τριχάπτου. Βελονόδεκτρον ἐξ ἀποτρίπτου σπρικοῦ φέρον ἐσκωριασμένας βελόνας, φιαλίδιον ἁρωματικοῦ ὕγρου, καὶ μέγα ριπίδιον ἔμενον ἐπὶ τῆς τραπέζης, παρὰ δὲ τὸ κάτοπτρον, ἐπὶ ἐργοθήκης εὐρίσκετο μικρὸν ἐργοχείρου κάνιστρον, ἐν ᾧ ἀνεπαύετο, κιτρινισθεὶς ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἡμιτελὴς νηπιακὸς σκούφος. Δύο ἐσθῆτες ἐκρέμαντο ἀπὸ τοῦ ἱματιοφορίου, καὶ ζευγὸς μικρῶν ἐμβάδων μετ' ἀργυροῦ κεντήματος θαμβωθέντος ἔκειντο παρὰ τὴν κλίνην. Δύω ἢ τρεῖς ὕδατο-γραφίαι παριστῶσαι τοπία τῆς Νεαπόλεως ἐκόσμουσαν τοὺς τοίχους καὶ τὴν ἐστίαν. Ὑπεράνω πολυτίμων τινῶν σινουργῶν κομψοτεχνημάτων ἀνηρτῶντο δύο μικρογραφίαι ἐντὸς ὠσειδῶν πλαισίων. Ἡ μία παρίστα εἰκοσιεπταετῇ περίπου νέον, ζωηρὰν ἔχοντα τὴν χροιάν, παχέα τὰ χεῖλη, τεφροὺς καὶ εἰλικρινεῖς τοὺς ὀφθαλμούς· ἡ δ' ἐτέρα δεκαοκταετίδα νεάνίδα ἰσχνήν, μικροφυᾶ, ὠχρὰν καὶ μεγάλῳφθαλμον, μέλαιναν ἔχουσαν κόμην ἀναδεδεμένην ὀπίσω

διὰ κερασσοχόρου κοσύμβου· ἡ κόμμωσίς τῆς ἐφαίνετο φιλάρεσκος καὶ ὅμως οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐδείκνυνον περισσοτέραν θλίψιν ἢ φιλαρέσκειαν.

Τοιοῦτο ἦτο τὸ δωμάτιον ὅπερ ἡ Μάρθα ἤνοιγεν εἰς τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα τετράκις τοῦ ἔτους, ἀπὸ τῆς νεότητός τῆς· νῦν δὲ ὅτε ὁ Τζίφιλ εὐρίσκετο περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου, αὕτη εἶχεν ὑπερβῆ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος. Ναί, τοιοῦτο ἦτο τὸ κεκλεισμένον ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Τζίφιλ δωμάτιον, ὁρατὸν σύμβολον τοῦ μυστικοῦ κρησφυγέτου τῆς καρδίας του, ἐν ᾧ εἶχε πρὸ μακροῦ ἐγκατακλείσῃ τὰς πρώτας ἐλπίδας καὶ τὰς πρώτας θλίψεις του, δωμάτιον περιλαμβάνον ὅλον τὸ πάθος καὶ τὴν ποίησιν τοῦ βίου του!..

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ 1821—1860

Ὡς ἀνηγγείλαμεν, ἐδημοσιεύθη ἄρτι τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἡλ. Λιακοπούλου ἐκδιδομένης «Στατιστικῆς Ἐπιθεωρήσεως τῆς Ἑλλάδος», περιλαμβάνον στατιστικὴν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκ τοῦ τεύχους τούτου περιεργότερα τῶν ἄλλων εἰσὶν ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1821—1860 ἐποχὴν, ἅτινα παραλαμβάνομεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας»

Κατὰ τὰς ἀσφαλεστάτας ὑποτιθεμένας πληροφορίας ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος* κατὰ τὸ 1821 ἀνῆρχετο εἰς 766,476 κατοίκους, ἐξ ὧν 675,646 χριστιανοί, καὶ 90,830 ὀθωμανοί. Κατὰ τμήματα δ' ὁ πληθυσμὸς οὗτος εἶχεν ὡς ἐξῆς:

	Χριστιανοὶ	Ὀθωμανοὶ
Πελοπόννησος.....	334.896	63.813
Στερεὰ Ἑλλάς.....	186.503	19.852
Νῆσοι.....	154.247	7.165
	675.646	90.830

Τὸ ὅλον..... 766.476

Περὶ τῶν διαμέσεων ἐτῶν τῆς ἐπαναστάσεως οὐδεμίαν ἔχομεν ἀσφαλῆ πληροφορίαν.

Ἐχομεν ὅμως περὶ τοῦ ἔτους 1829 πληροφορίας τινὰς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὴν γαλλικὴν ἀποστολὴν τοῦ Μωρέως ἐν ἔτει 1831 γραφεῖσαν. Κατὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ ἀείμνηστος Κυβερνήτης διώρισεν ἐπιτροπείαν, ἥτις συνέλεξε πληροφορίας περὶ πληθυσμοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1828 καὶ 1829· ὑπελογίζετο δ' ὁ πληθυσμὸς τῆς Πελοποννήσου εἰς 308 805 κατοίκους. Ἐν τούτοις ἡ γαλλικὴ ἀποστολὴ ἐξ ἰδίων αὐτῆς ἐρευνῶν ὑπελόγιζε τὸν πληθυσμὸν τῆς Πελοποννήσου κατὰ 27,561 κα-

* Ἑλλάς νοεῖται ἡ κατόπιν ἀνεξάρτητος κηρυχθεῖσα γωνία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἔχουσα βόρεια σύνορα τῇ Ὄθρυν.

τοίκους ἀνώτερον, ἤτοι εἰς 336,366 κατοίκους. Τὴν δὲ πληροφρίαν ταύτην θεωροῦμεν σχετικῶς ἀληθεστέραν, καθόσον ἐκτός τοῦ ὅτι οἱ ὑπάλληλοι τῆς ἀρχῆς ἀπογράφουσι συνήθως ἀριθμὸν κατοίκων ὀλιγώτερον τοῦ πραγματικοῦ, διότι ἐν μηκέτι ἀνεπτυγμέναις μάλιστα κοινωνίαις οἱ ἄνθρωποι φοβοῦνται μὴ ἡ ἀπογραφὴ προαναγγέλλῃ ἐπιβολὴν φόρων ἢ ἄλλων βαρῶν, — ὁ ἀριθμὸς τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς εἶνε καὶ μᾶλλον ἀνάλογος πρὸς τὸν μετὰ 3 ἔτη, ἤτοι κατὰ τὸ 1832, ἀναφερόμενον πληθυσμὸν τῆς Πελοποννήσου, ὅστις ἦν 384,322.

Κατὰ τὸ 1832 ὁ πληθυσμὸς εἶχεν ὡς ἐξῆς:

Πελοπόννησος.....	384,322
Στερεά.....	145.000
	529.322

ἤτοι κατὰ 75, 742 κατ. ὀλιγώτερον ἢ τὸ ἔτος 1821· ἡ ἐλάττωσις δ' αὕτη εἶνε εὐεξήγητος, ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅλας καταστροφὰς συνεπήγαγεν ἡ πολυετής ἐπανάστασις, ὡς καὶ τὰς ἀποδημίας ἰδίᾳ τῶν ὀθωμανῶν ἡ ἐλάττωσις μάλιστα θὰ ἐφαίνετο μειζων, ἐὰν ἐγνωρίζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐξωθεν προσελθόντων Ἑλλήνων, οἵτινες δέον νὰ ἦσαν πολυάριθμοι, ὡς καταφανὲς γίνεται τοῦτο διὰ τὰς νήσους· καθόσον ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν κατὰ τὸ 1821 ἦν 161,412 κάτοικοι, τὸ 1832 ἀνῆρχετο εἰς 183,286.

Περὶ τῶν ἐτῶν 1833 καὶ ἐφεξῆς οὐδεμίαν ἔχομεν πληροφορίαν. Κατὰ τὸ 1836 ἤρξατο γινομένη ἐνιαυσίως ἀπογραφὴ μέχρι τοῦ 1845. Πλὴν διὰ μὲν τὰ ἔτη 1836 καὶ 1837 δὲν περιεσώθησαν ἀκριβεῖς πίνακες· περὶ δὲ τῶν ἐπομένων ἐτῶν ἔχομεν τὰ ἐξῆς διδόμενα.

ἔτη	πληθυσμὸς
1838.....	752,077
1839.....	823,773
1840.....	850,246
1841.....	861,019
1842.....	853,005
1843.....	915,059
1844.....	930,295
1845.....	960,236

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου βλέπομεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἠὔξησε κατὰ τὴν δεκαετίαν ταύτην κατὰ 240 περίπου χιλιάδας. Ἐξετάζοντες ὅμως ἀκριβέστερον τὴν ἐνιαύσιον αὐξήσιν, βλέπομεν πόσον ἄνισος εἶνε ἡ κλίμαξ τῆς αὐξήσεως, κατερχομένη μάλιστα κατὰ τὸ ἔτος 1842 μέχρις ὀπισθοδρομήσεως 8,014 κατοίκων. Αἱ τοσοῦτον ἄνισοι αὗται διακυμάνσεις οὐδὲν ἄλλο βεβαίως προδίδουσιν, εἰμὴ ὅ,τι ἐν προοιμίᾳ εἵπομεν περὶ τῆς ἀκριθείας τῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν τῆς περιόδου ταύτης.

Ἀπὸ τοῦ 1845 δὲν ἐγίνετο πλέον ἡ ἀπογραφὴ ἐνιαυσίως, ἀλλὰ κατ' ἄνισα χρονικὰ διαστήματα, ἤτοι κατὰ τὰ ἔτη 1848, 1853 καὶ 1856, ὧν ἰδοὺ τ' ἀποτελέσματα, εἰς ᾧ προσθετόν ὡς τελευταῖον ἔτος τῆς περιόδου ἀντὶ τοῦ ἔτους 1860, τὸ ἔτος 1861, καθ' ὃ ἐγένετο ἀπογραφὴ· διότι οὕτω θὰ ὤμεν πλησιέστερον τῆς ἀληθείας, παρ' ἐὰν ὀρμώμενοι ἐκ τοῦ ἔτους 1856 ἐζητοῦμεν διὰ προσθαφαίρέσεων νὰ συμπεράνωμεν τὸν πληθυσμὸν διὰ τὸ ἔτος 1860.

ἔτη	πληθυσμὸς
1848.....	986,731
1853.....	1,042,527
1856.....	1,062,267
1861.....	1.096,810

Ῥίπτοντες ἤδη βλέμμα ἐπὶ τῆς ὅλης περιόδου, ἰδίως δὲ ἀφ' ἧς ἔχομεν θετικὰς πῶς πληροφορίας, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1838 μέχρι τοῦ 1861, βλέπομεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐν διαστήματι 23 ἐτῶν ἠὔξησε κατὰ 344,733 κατοίκους, ἤτοι 45,83 ἐπὶ τοῖς 100, κατ' ἔτος δὲ 14,987 κατοίκους, ἤτοι 1,99 ἐπὶ τοῖς 100.

Παρατηρητέον δ' ὅτι καθ' ὅλας ταύτας τὰς ἀπογραφὰς ἡρευνᾶτο μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων, ἡ ἡλικία, τὸ φύλον καὶ ἡ πολιτικὴ κατάσταση αὐτῶν.

Σημειωτέον προσέτι ὅτι αἱ ἀπογραφικαὶ πληροφορίες τῆς περιόδου ταύτης ἐδημοσιεύοντο ἀπλῶς καὶ ξηρῶς ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως· οὐδέποτε δ' ἐδόθη εἰς ταύτας εὐρύτερα διὰδοσις δι' ἐκτυπώσεως αὐτῶν ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδίοις. Ἡ δὲ τοῦ ἔτους 1861 ἀπογραφὴ ἐδημοσιεύθη μὲν ἐν ἰδίῳ τεύχει, ἀλλ' ἡ δημοσίευσις αὕτη ἐγκαινίζει ἀκριβῶς δευτέραν περίοδον.

* *

Ἡ στατιστικὴ ἐργασία τῆς ληξιαρχικῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐνομοθετήθη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν καὶ ἡ τῆς ἀπογραφῆς ἤτοι κατὰ τὸ 1836, διετάχθη δ' ἡ πραγματοποίησης διὰ τὸ ἐπὶ ἔτος πλὴν ἀληθῆς ἐργασία ἐγένετο μόνον ἀπὸ τοῦ 1845, ἐξηκολούθησε δ' ἔκτοτε γινομένη κατ' ἔτος· σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ πορίσματα αὐτῆς δὲν ἐδημοσιεύοντο χωριστά, ἀλλ' ἐχρησίμευον μόνον πρὸς καταρτισμὸν τῶν γενικῶν καταλόγων τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κράτους, διὰ τῆς κατ' ἔτος προσθήκης μὲν τῶν γεννήσεων, ἀφαίρέσεως δὲ τῶν ἀποβιώσεων. Πρώτη τοιοῦτου εἵδους δημοσίευσις ἐγένετο διὰ τὸ ἔτος 1860, ἔχουσα ἐν συνόψει ὡς ἐξῆς.

Γάμοι	ἔλαβον χώραν....	6,106
Γεννήσεις	» ».....	30,858
Ἀποβιώσεις	» ».....	22,154

ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι αἱ μὲν γεννήσεις κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπερέβησαν τὰς ἀποβιώσεις κατὰ 8,704· ἡ δὲ ἀναλογία τῶν τριῶν τούτων γεγονότων πρὸς τὸν πληθυσμὸν (λαμβανομένης ὡς βάσεως τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ 1861, ἡλαττωμένου κατὰ 14,000, ἣτις εἶνε ἡ ὑποθετικὴ ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ διὰ τὸ προηγούμενον ἔτος 1860) ἔχει ὡς ἐξῆς :

1	γάμος	ἐπὶ	177.33	κατοίκων
1	γέννησις	»	35,9	»
1	ἀποβίωσις	»	48,87	»

ΕΞΟΧΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ

Πρὸ τινων ἡμερῶν ἀπεβίωσεν ἐν Κάνναις ἡ χήρα Βουσικῶ, ἰδιοκτῆτρια τῶν κολοσσαίων ἐν Παρισίοις καταστημάτων τοῦ Bon Marché, ὧν ἰδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ σύζυγός της Ἀριστείδης Βουσικῶ. Σήμερον τὸ Bon Marché εἶνε τὸ μεγαλύτερον κατάστημα τῆς ὑψηλῆς. Ἀπασχολεῖ 3,200 ὑπάλληλους, ἐν οἷς 500 γυναῖκες. Ἡ ἐτήσια αὐτοῦ κυκλοφορία ἀνέρχεται εἰς 200, 000, 000, τὰς ἡμέρας δὲ τῶν λεγομένων ἐκθέσεων εἰσπράττει μέχρις ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου. Καθ' ἣν ἡμέραν ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τῆς ἰδιοκτητρίας καὶ τὰ καταστήματα ἐκλείσθησαν περὶ τὴν μεσημβρίαν, αἱ εἰσπράξεις εἶχον ἀνέλθει εἰς 210, 000 φράγκων. Εἰς τοιαύτην περιωπὴν ἀνήχθησαν τὰ καταστήματα Bon Marché ἐκ ταπεινοτάτης ἀφειρηρίας. Τῷ 1852, ὅτε ὁ Βουσικῶ ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν του, κατελάμβανον ὀλίγα τινὰ τετραγωνικὰ μέτρα, σήμερον δὲ κατέχουσιν μέγαρον ἀπέραντον καὶ πολυώροφον. Δὲν εἶνε ὅμως τόσον ἡ ἑκτασίς των, ὅσον ὁ ὀργανισμὸς των, ὅστις ἐφήμισε τὰ καταστήματα ταῦτα. Οἱ ἐν αὐτοῖς ἐργαζόμενοι ὑπάλληλοι ἔχουσιν ἀνάλογον μερίδιον εἰς τὰ κέρδη· πρὸς τούτοις δὲ κατόπιν ἐργασίας ὠρισμένων ἐτῶν δικαίωμα εἰς σύνταξιν, λαμβανομένην ἐκ κοινοῦ ταμείου, ὅπερ ἐπροικοδοτήθη γενναίως ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ, καὶ εἰς τὸ ὅποιον συνεισφέρουσιν οἱ ὑπάλληλοι μηνιαῖον τι ποσόν. Ἡ κυρία Βουσικῶ, ἥς ὁ βίος ὅλος συνοψίζεται ἐν δυσὶ λέξεσι : ἐργασία καὶ εὐσπλαγχνία, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἐδώρησεν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν συντάξεων τῶν ὑπαλλήλων της ἐν ἑκατομμύριον κατ' ἀρχάς, εἴτα δὲ τέσσαρα. Ἐκαστος δύναιται νὰ φαντασθῇ μετὰ τοῦτο ὅποιας ἀληθοῦς λατρείας ἀπῆλαυεν ἡ ἀγαθὴ καὶ ἐνάρετος ἰδιοκτῆτρια παρὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς, οἵτινες ἀποτελοῦσιν εἶδος πολίχνης, οὐχὶ ὀλιγανθρώπου, ἐν μέσῳ τῶν Παρισίων. Ἐντὸς τῶν καταστημάτων οἱ νέοι ὑπάλληλοι δύναν-

ται νὰ λαμβάνωσι μαθήματα γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς φιλολογίας. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι διάφοροι αἵθουσαι συναθροίσεων, αἵθουσα ὀπασκίας, αἵθουσα σφαιριστηρίου κτλ. Κατηρτίσθη δ' ἐξ ὑπαλλήλων καὶ μουσικὴ ἐταιρία, ἣτις δίδει καὶ δημοσίας συναυλίας. Αἱ ἀγαθοεργίαι της ἄλλως δὲν περιωρίζοντο ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς. Ἐν μικρᾷ κώμῃ, ὅπου διήρχετο τοὺς θερινοὺς μῆνας, εἶχεν ἰδρύσει ἄσylum γερόντων, ἐν τῇ γενεθλίῳ δὲ πόλει Βερζοῦ ἤγειρε σχολεῖον καὶ ἐξέυξε τὸν δι' αὐτῆς διερχόμενον ποταμὸν διὰ γεφύρας, ἥς ἡ δαπάνη ἀνῆλθεν εἰς 500,000 φράγκων. Ἐν τῇ γενεθλίῳ πόλει τοῦ συζύγου της ἱδρύσε νοσοκομεῖον. Ἐν Παρισίοις διέθετεν ἐτησίως 300,000 φράγκων εἰς ἐλῆν, ἐσχάτως δ' ἀκόμη εἶχε προσφέρει 30,000 φράγκα ὑπὲρ τοῦ φιλανθρωπικοῦ «Ἔργου τῶν Καλυμμάτων» (οὗ τὴν ιδεάν ἐνέπνευσεν ὁ ἐκτάκτως δριμύς χειμὼν τοῦ 1879) καὶ 150,000 φράγκων εἰς τὸ θεραπευτήριον Παστέρ. Τὴν ἐκτίμησιν ὑπὲρ τῆς χήρας Βουσικῶ, ἣτις ἐνεταφιάσθη ἐν Παρισίοις μεγαλοπρεπῶς, παρακολουθοῦντος πλήθους ἐκ τριακοντακισχιλίων προσώπων, ἐν ᾧ διεκρινόντο πάντες οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Bon Marché πενθίμως ἐνδεδυμένοι καὶ εἰλικρινῇ χέοντες δάκρυα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς εὐεργέτιδος αὐτῶν, — ἐκορύφωσεν ἡ ἀποσφράγις τῆς διαθήκης της, ἣτις εἶνε πρότυπον φιλανθρωπίας. Καταλείπει εἰς πάντας τοὺς ὑπαλλήλους τῶν καταστημάτων της κληροδοτήματα ἀπὸ 10,000 — 100 φράγκων ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῶν ἐτῶν τῆς ὑπηρεσίας των. Τὰ κληροδοτήματά της ὑπὲρ ἰδρυμάτων καὶ ἐταιριῶν κοινωφελῶν ἢ σκοπῶν ἀγαθοεργῶν συμποσούνται εἰς 8, 000, 000 καὶ πλέον. 2, 645,000 κληροδοτεῖ πρὸς ἱδρυσιν ἄσylum ἐν Αἰλλῃ, Ρουὰν καὶ Σαλὼν, τὴν ἐν Φοντεναισρὸζ ἑπαυλίν της, ἥς ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς 1,000,000, πρὸς ἱδρυσιν ἀναπαυτηρίου διὰ τοὺς γέροντας καὶ ἀναρρωνύοντας ὑπαλλήλους τοῦ Bon Marché ὅπερ προικοδοτεῖ διὰ κεφαλαίου 600, 000 φρ. 300, 000 φράγκα εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῶν Παρισίων 100, 000 φράγκα εἰς τὸ θεραπευτήριον Παστέρ, ἀνὰ 100, 000 φράγκα εἰς πάντας τοὺς καλλιτεχνικοὺς συνδέσμους κτλ. κτλ. Τὸ ὄνομα τῆς ἐξόχου γυναικὸς καὶ φιλανθρώπου, ἣτις ἐξ ἐντίμου ἐργασίας ἀποκτήσασα τὴν κολοσσαίαν περιουσίαν 100,000,000, διέθηκεν αὐτὴν οὕτω φιλανθρώπως βεβαίως θέλει παραμείνει ἀθάνατον.

Ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ἀναγκαῖον εἶνε νὰ ὑπάρχωσι δύο μερίδες, ἵνα ἡ μία ἐπιτηρῇ τὴν ἄλλην. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουσιν ἀνάγκην ἀμοιβαίου ἐλέγχου.